

Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2022

Sešit B

Ekonomický vývoj a hospodaření sektoru vládních institucí

Obsah

I. Ekonomický vývoj	1
1 Základní tendence makroekonomického vývoje	1
2 Ekonomický výkon	2
3 Cenový vývoj	4
4 Trh práce	5
5 Vztahy k zahraničí	7
6 Měnový vývoj a finanční trh	8
7 Srovnání makroekonomického rámce schváleného státního rozpočtu na rok 2022 a jeho změn se současnými daty	9
II. Hospodaření sektoru vládních institucí v roce 2022	11

Seznam zkratk

BÚ	Běžný účet platební bilance
CPI	Index spotřebitelských cen
ČNB	Česká národní banka
ČSÚ	Český statistický úřad
CZK	Česká koruna
ECB	Evropská centrální banka
EUR	Euro
Fed	Federální rezervní systém USA
HDP	Hrubý domácí produkt
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
mzr.	Meziroční růst
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
p. b.	Procentní bod
PRIBOR	Mezibankovní nabídkové úrokové sazby na českém bankovním trhu
USD	Americký dolar
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Hrubý domácí produkt	2
Tabulka č. 2: Výdaje na hrubý domácí produkt	3
Tabulka č. 3: Důchodová struktura hrubého domácího produktu	4
Tabulka č. 4: Základní ukazatele cenového vývoje	4
Tabulka č. 5: Index spotřebitelských cen	5
Tabulka č. 6: Základní ukazatele trhu práce podle VŠPS	6
Tabulka č. 7: Průměrná, mediánová a minimální mzda	7
Tabulka č. 8: Makroekonomický rámec státního rozpočtu pro rok 2022 vs. současný stav	9
Tabulka č. 9: Hlavní fiskální ukazatele	12

Seznam grafů

Graf č. 1: Hrubý domácí produkt	2
Graf č. 2: Podíly sumárních složek důchodů na HDP	3
Graf č. 3: Spotřebitelské ceny a ceny výrobců	5
Graf č. 4: Míra nezaměstnanosti VŠPS a podíl nezaměstnaných na populaci 15–64 let MPSV	6
Graf č. 5: Běžný účet platební bilance	7
Graf č. 6: Úrokové sazby	8
Graf č. 7: Nominální měnový kurz CZK vůči USD a EUR	9

I. Ekonomický vývoj

1 Základní tendence makroekonomického vývoje¹

V roce 2022 vzrostl ekonomický výkon ČR o 2,5 %, k čemuž kladně přispěla investiční aktivita a v menší míře také saldo zahraničního obchodu. Naopak spotřeba domácností zatížená vysokou inflací oživení ekonomiky silně zpomalovala. Na růstu ekonomické aktivity se podílely zpracovatelský průmysl i všechna odvětví služeb. V důsledku ekonomické recese ve 2. polovině roku se ekonomika na jeho konci pravděpodobně dostala do prostředí záporné mezery výstupu.

Pokles soukromé spotřeby plynul z pesimistických očekávání domácností a snižujícího se reálného disponibilního důchodu, jehož pokles však mírnily vládní opatření omezující dopady zdražení energií a snížení zdanění práce. K růstu výdajů na konečnou spotřebu sektoru vládních institucí přispělo navýšení zaměstnanosti ve školství v souvislosti s migrační vlnou z Ukrajiny. Tvorba hrubého fixního kapitálu výrazně oživila díky hospodářskému růstu v zahraničí, zpožděnému dopadu uvolněných měnových podmínek a nadprůměrnému využití výrobních kapacit v části roku. V její dynamice se příznivě projeví investice sektoru vládních institucí podpořené realizací projektů spolufinancovaných fondy EU. Firmy ve zvýšené míře akumulovaly zásoby, aby předešly ztrátám plynoucím z vysoké inflace a výpadkům v dodávkách komponent. Tempo vývozu zboží a služeb odráželo hospodářské oživení v zemích hlavních obchodních partnerů i spotřební výdaje uprchlíků z Ukrajiny. Mírně kladný příspěvek čistého vývozu však citelně tlumily pokles exportní výkonnosti i nárůst dovozu plynoucím z akcelerace dovozně náročné investiční poptávky.

Na trhu práce v roce 2022 přetrvávala situace citelného nedostatku pracovních sil. Pokles ekonomické aktivity ve 2. polovině roku vedl pouze k drobnému zmírnění nerovnováhy mezi nabídkou a poptávkou na pracovním trhu. Za celý rok 2022 poklesla průměrná míra nezaměstnanosti o 0,4 p. b. na 2,4 %, což byla stále nejnižší hodnota v rámci zemí EU. I přes zrychlení tempa růstu průměrné nominální mzdy na 6,5 % zaznamenala reálná průměrná mzda vzhledem k pádivé inflaci historicky nejhlubší propad.

Inflace se v roce 2022 vyznačovala velmi vysokou dynamikou, za celý rok dosáhla 15,1 %. K inflaci přispívaly jak poptávkové, tak nabídkové faktory, a to převážně tržní povahy. Hlavní roli hrály vysoké ceny energií, potravin, ropy a mnoha materiálů, které do značné míry vyplývaly z nabídkových frikci a globální nejistoty. Firmám se zvyšovaly náklady, do jednotkových nákladů práce se propisovala zvýšená inflační očekávání. Posilování koruny vůči euru působilo protiinflačně, naopak oslabení měny vůči dolaru vytvářelo proinflační faktor skrze zdražení některých dovozů.

Běžný účet platební bilance skončil v roce 2022 schodkem ve výši 6,1 % HDP, v meziročním srovnání se zvýšil o 3,4 p. b. K prohloubení záporného salda nejvíce přispělo prudké zhoršení bilance zboží, jenž odráží silnou dynamiku dovozů ovlivněnou vysokými cenami energetických komodit a surovin.

Vnější prostředí

Pandemií oslabenou světovou ekonomiku zasáhlo v roce 2022 několik šoků. Ruská vojenská invaze na Ukrajinu snížila globální hospodářský růst a zintenzivnila inflační tlaky, zejména u cen potravin a energií. V řadě zemí byla míra inflace ve 2. polovině loňského roku nejvyšší od 80. let, na což centrální banky reagovaly postupným zvyšováním úrokových sazeb. Z hlediska plynulého fungování globálních dodavatelských řetězců byl přetrvávajícím rizikem další vývoj pandemie, obzvláště v Číně. Oproti tomu silná spotřeba domácností v souvislosti s popandemickým oživením sektoru služeb, relativně odolné trhy práce a značné fiskální stimuly na podporu domácností a firem přispěly k větší odolnosti světové ekonomiky.

Růst HDP ve Spojených státech v roce 2022 zpomalil na 2,1 %. Ekonomická aktivita byla tažena spotřebou domácností, investicemi i čistým vývozem. Míra nezaměstnanosti, pohybující se v průběhu roku kolem historicky nejnižších hodnot, se v prosinci 2022 snížila na 3,5 %. V průběhu roku Fed postupně zvýšil hlavní úrokovou sazbu z 0,50 % na 4,50 % v prosinci 2022.

¹ Kapitoly byly zpracovány na základě statistických dat známých do 6. dubna 2023 včetně.

Ekonomický výkon Evropské unie v roce 2022 vzrostl o 3,6 %. K dynamice HDP kladně přispěly všechny složky domácí poptávky. Navzdory vysoké inflaci byla dominantním zdrojem růstu spotřeba domácností, která reagovala na znovuotevření ekonomik zvýšenou poptávkou po službách. Ve snaze zmírnit dopady rostoucích cen energií na domácnosti a firmy vlády implementovaly rozsáhlá opatření a fiskální politika v roce 2022 pokračovala v expanzi. Nezaměstnanost v průběhu roku klesala až na 6,1 % v prosinci 2022.

Průměrná míra inflace v Evropské unii v roce 2022 dosáhla 9,2 %. Nejvýznamněji se na nárůstu cenové hladiny podílelo zdražení energií a potravin. V reakci na prudce rostoucí spotřebitelské ceny Evropská centrální banka od července 2022 zvýšila hlavní úrokovou sazbu z 0,50 % až na 2,50 % v prosinci 2022.

Tabulka č. 1: Hrubý domácí produkt

stálé ceny, sezónně a kalendářně očištěná data

Země		2020	2021	2022				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
USA	<i>mzr. %</i>	-2,8	5,9	2,1	-0,4	-0,1	0,8	0,6
Evropská unie	<i>mzr. %</i>	-5,8	5,4	3,6	0,7	0,7	0,4	-0,1
Eurozóna	<i>mzr. %</i>	-6,3	5,3	3,5	0,6	0,9	0,4	0,0
Německo	<i>mzr. %</i>	-4,1	2,6	1,9	0,8	0,1	0,5	-0,4
Slovensko	<i>mzr. %</i>	-3,4	3,0	1,7	0,3	0,3	0,3	0,3
Polsko	<i>mzr. %</i>	-2,0	6,7	5,2	4,3	-2,3	1,0	-2,4
Francie	<i>mzr. %</i>	-7,9	6,8	2,6	-0,2	0,5	0,2	0,1
Rakousko	<i>mzr. %</i>	-6,5	4,7	5,0	0,8	2,1	0,1	0,0
Spojené království	<i>mzr. %</i>	-11,0	7,6	4,1	0,5	0,1	-0,1	0,1
Itálie	<i>mzr. %</i>	-9,0	7,0	3,8	0,1	1,0	0,4	-0,1

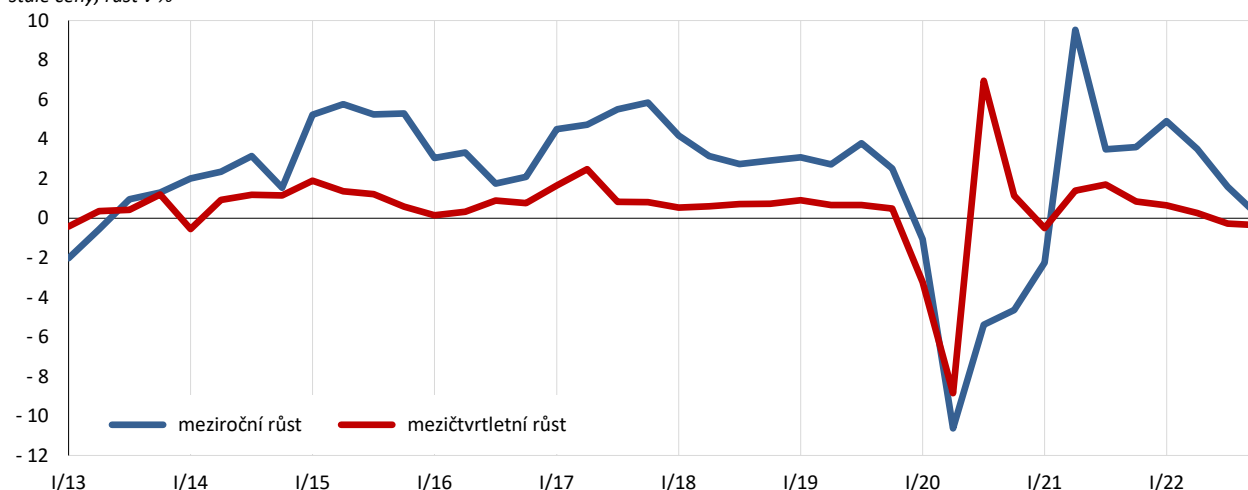
Pramen: Eurostat, U.S. Bureau of Economic Analysis, UK Office for National Statistics

2 Ekonomický výkon

Reálný hrubý domácí produkt ČR v roce 2022 vzrostl o 2,5 %. Oživení ekonomiky brzdily problémy v globálních dodavatelských řetězcích a ekonomické dopady války na Ukrajině, které se promítly v nárůstu cenové hladiny. Ekonomika se ve 2. polovině roku nacházela v mělké recesi způsobené propadem spotřeby domácností. Kladný příspěvek k růstu HDP si uchovala investiční aktivita, nepatrně pozitivně působilo saldo zahraničního obchodu.

Graf č. 1: Hrubý domácí produkt

stálé ceny, růst v %

Pramen: ČSÚ

Výdaje domácností na konečnou spotřebu byly v roce 2022 negativně ovlivněny poklesem reálného disponibilního důchodu a zpřísněním měnové politiky. Nárůst životních nákladů dopadl především na spotřebu nízkopříjmových domácností, u středně a zejména vysokopříjmových domácností byl efekt rostoucí cenové hladiny tlumen úsporami, včetně čerpání mimořádných úspor naakumulovaných během pandemie. Pozitivně se v celoroční dynamice projevil pokles zdanění práce a vládní opatření omezující dopady růstu cen

energií. Obavy z dalšího zdražování motivovaly domácnosti na začátku roku k dřívější realizaci některých výdajů, nicméně ve 2. pololetí 2022 se naplno projevil propad spotřebitelské důvěry.

Výdaje na konečnou spotřebu sektoru vládních institucí vzrostly, k čemuž přispělo navýšení personálních kapacit především ve vzdělávání v souvislosti s migrační vlnou z Ukrajiny promítající se v růstu zaměstnanosti. Nákupy a výdaje ve zdravotnictví vlivem odeznívání pandemie slábný, což ale bylo do určité míry kompenzováno humanitárními potřebami.

Tvorba hrubého fixního kapitálu výrazně oživila díky hospodářskému růstu v zahraničí a využitým výrobním kapacitám v části roku. Pozitivní vliv na investiční aktivitu měly také výdaje sektoru vládních institucí podpořené projekty spolufinancovanými fondy EU. Významně stimulační efekt měly měnové podmínky, které byly v předminulém roce silně uvolněné, a vzhledem k délce transmisního mechanismu se expanzivní dopad projevil v roce 2022. Soukromé investice však v 2. polovině roku tížily hospodářské problémy v zemích eurozóny, nárůsty cen kapitálových statků a podstatné zvýšení nejistoty v souvislosti s dodávkami ruského plynu a růstem cen energií. Podniky ve zvýšené míře akumulovaly zásoby, aby předešly ztrátám plynoucím z vysoké inflace a výpadkům v dodávkách komponent. Změna stavu zásob přispěla k růstu HDP pozitivně (příspěvek 1,0 p. b.).

Tabulka č. 2: Výdaje na hrubý domácí produkt

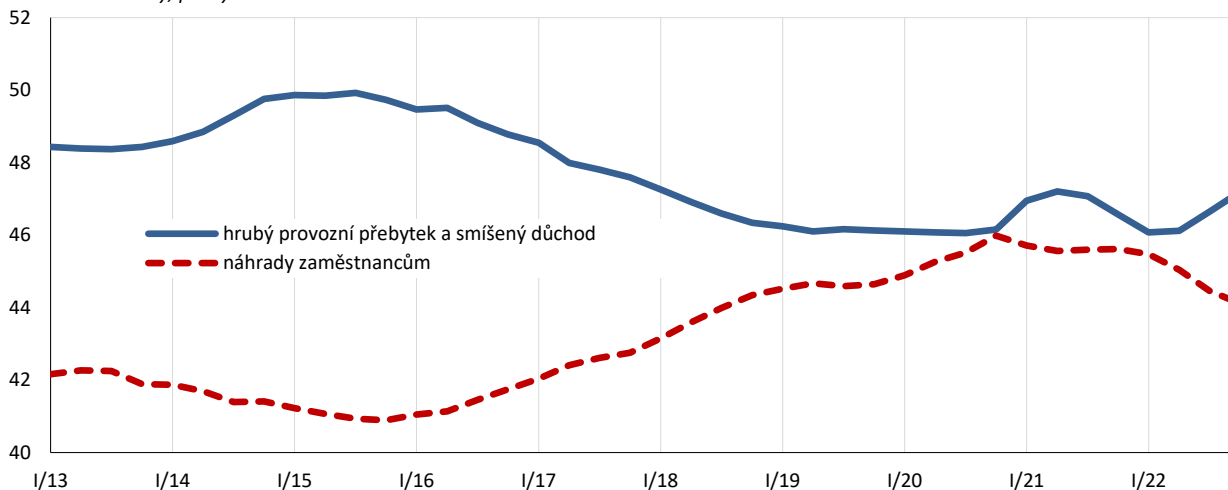
		2020	2021	2022				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
HDP, běžné ceny	<i>mld. Kč</i>	5709	6109	6795	1540	1699	1759	1796
HDP, běžné ceny	<i>mzr. %</i>	-1,4	7,0	11,2	11,3	10,6	11,5	11,5
HDP, stálé ceny	<i>mzr. %</i>	-5,5	3,6	2,5	4,9	3,5	1,6	0,1
Konečná spotřeba	<i>mzr. %</i>	-3,9	3,2	-0,4	6,0	0,4	-3,9	-3,2
domácností	<i>mzr. %</i>	-7,4	4,1	-0,9	8,5	-0,2	-5,1	-5,5
vládních institucí	<i>mzr. %</i>	4,2	1,4	0,6	1,3	1,7	-1,6	1,1
neziskových institucí	<i>mzr. %</i>	2,7	3,8	0,1	-1,9	3,2	1,2	-1,9
Tvorba hrubého kapitálu	<i>mzr. %</i>	-9,3	19,1	8,5	14,3	13,7	5,8	2,0
fixního	<i>mzr. %</i>	-6,0	0,8	6,2	8,0	7,9	6,8	2,7
Vývoz	<i>mzr. %</i>	-8,0	6,9	5,7	1,2	1,6	11,1	9,3
Dovoz	<i>mzr. %</i>	-8,2	13,3	5,7	5,4	3,0	7,5	6,9

Pramen: ČSÚ

Růst vývozu zboží a služeb odrážel hospodářské oživení v zemích hlavních obchodních partnerů i spotřební výdaje uprchlíků z Ukrajiny. Kvůli problémům v dodavatelských řetězcích však tempo vývozu tlumil pokles exportní výkonnosti. Dynamika vývozu a investiční poptávky, které se vyznačují vysokou dovozní náročností, se promítly v růstu dovozu zboží a služeb. Ve výsledku přispěl čistý vývoz zboží a služeb k růstu HDP mírně pozitivně 0,2 p. b.

Graf č. 2: Podíly sumárních složek důchodů na HDP

klouzavé roční úhrny, podíly v %

Pramen: ČSÚ, propočít MF

Zvýšení nominálního HDP v roce 2022 o 11,2 % bylo doprovázeno růstem hrubého provozního přebytku a smíšeného důchodu o 12,7 % a nárůstem náhrad zaměstnancům o 7,6 %. Z hlediska podílů obou typů důchodů na HDP došlo v daném období k citelnému zvýšení podílu hrubého provozního přebytku i čistých daní z produktů a současně k poklesu podílu náhrad zaměstnancům.

Tabulka č. 3: Důchodová struktura hrubého domácího produktu

		2020	2021	2022				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
HDP, běžné ceny	<i>mld. Kč</i>	5709	6109	6795	1540	1699	1759	1796
Čisté daně	<i>podíl %</i>	7,9	7,8	8,7	8,1	9,1	9,4	8,1
Hrubý provozní přebytek a smíšený důchod	<i>podíl %</i>	46,2	46,6	47,2	46,3	47,0	48,4	46,9
Náhrady zaměstnancům	<i>podíl %</i>	46,0	45,6	44,1	45,6	43,8	42,1	45,0
zemědělství, lesnictví a rybářství	<i>podíl %</i>	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	0,9	0,9
průmysl	<i>podíl %</i>	13,2	13,0	12,5	12,9	12,7	11,8	12,6
z toho zpracovatelský průmysl	<i>podíl %</i>	11,8	11,7	11,2	11,6	11,5	10,7	11,3
stavebnictví	<i>podíl %</i>	2,2	2,2	2,2	2,1	2,2	2,2	2,2
obchod, ubytování, doprava a pohostinství	<i>podíl %</i>	9,0	9,0	9,0	9,3	9,0	8,8	9,1
informační a komunikační činnosti	<i>podíl %</i>	2,5	2,5	2,5	2,7	2,4	2,4	2,4
peněžnictví a pojišťovnictví	<i>podíl %</i>	1,3	1,2	1,2	1,4	1,2	1,1	1,1
činnost v oblasti nemovitostí	<i>podíl %</i>	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti	<i>podíl %</i>	3,6	3,5	3,4	3,6	3,4	3,2	3,5
veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče	<i>podíl %</i>	11,7	11,8	10,8	11,1	10,5	10,2	11,5
ostatní činnosti	<i>podíl %</i>	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0

Pramen: ČSÚ, propočet MF

3 Cenový vývoj

V roce 2022 se meziroční růst spotřebitelských cen pohyboval výrazně nad 2% inflačním cílem ČNB, v prosinci dosáhl 15,8 %. Průměrná míra inflace v roce 2022 činila 15,1 %. K vysoké inflaci přispívaly jak poptávkové, tak nabídkové faktory. Hlavní roli hrály vysoké ceny energií, potravin, ropy a mnoha materiálů, které do značné míry vyplývaly z nabídkových frikcí a globální nejistoty.

Tabulka č. 4: Základní ukazatele cenového vývoje

		2020	2021	2022				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
Index spotřebitel. cen (konec období)								
průměrná míra inflace	<i>%</i>	3,2	3,8	15,1	6,1	9,4	12,7	15,1
meziroční inflace	<i>%</i>	2,3	6,6	15,8	12,7	17,2	18,0	15,8
příspěv. admin. opatření k mizr. inflaci	<i>p. b.</i>	0,2	-0,6	3,2	2,4	3,2	4,0	3,2
Ceny průmyslových výrobců	<i>mizr. %</i>	0,1	7,1	24,3	21,8	27,7	25,9	21,8
Ceny stavebních prací	<i>mizr. %</i>	3,6	5,1	12,4	11,0	13,2	12,8	12,6
Ceny tržních služeb	<i>mizr. %</i>	2,1	1,3	5,8	4,2	5,8	6,5	6,7
Ceny zemědělských výrobců	<i>mizr. %</i>	-3,4	6,9	31,8	23,9	39,0	37,0	28,0

Pramen: ČSÚ

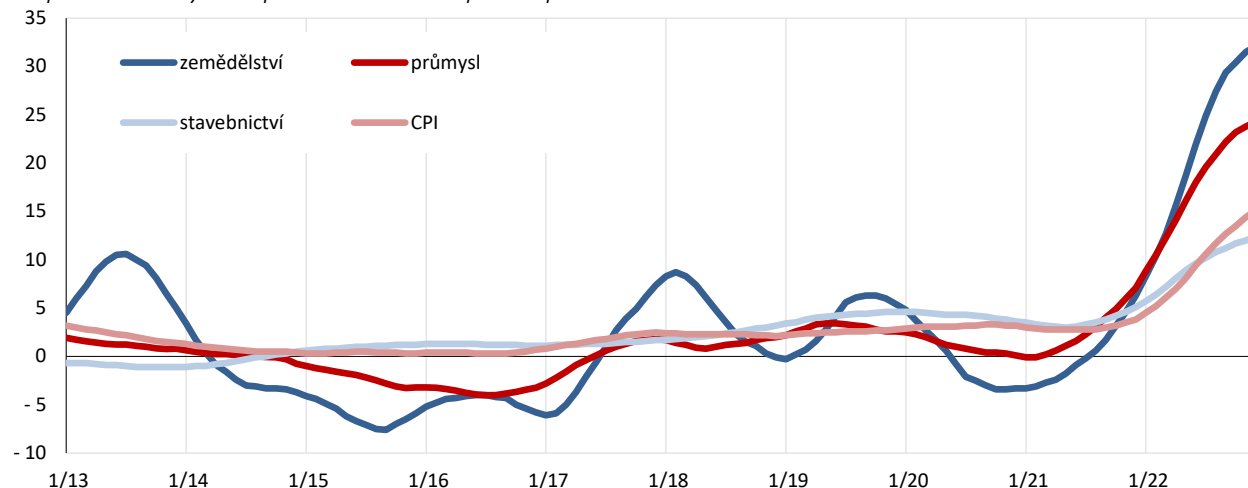
V rámci produkčních cen se v roce 2022 výrazně zvýšily především ceny zemědělských (o 31,8 %) a průmyslových (o 24,3 %) výrobců. Rychlým tempem však rostly také ceny stavebních prací a tržních služeb.

Průměrná míra inflace v roce 2022 měřená indexem spotřebitelských cen dosáhla 15,1 % (oproti 3,8 % v roce 2021). Administrativní opatření k průměrné míře inflace přispěla 2,8 p. b. (změny nepřímých daní 0,4 p. b. a regulované ceny 2,4 p. b.). Kladný příspěvek změny nepřímých daní odrážel dočasné snížení daně z přidané hodnoty na energie na konci roku 2021, zvýšení spotřební daně z tabákových výrobků z počátku roku 2022 a dočasné snížení daní na pohonné hmoty. Vysoký příspěvek regulovaných cen byl dán především výrazným růstem cen energií.

Inflace byla v roce 2022 určena převážně tržními faktory. Firmám se zvyšovaly náklady, z velké části kvůli dovozním cenám energií a průmyslových vstupů, svou roli však hrály i jednotkové náklady práce, do nichž se propisovala zvýšená inflační očekávání. Posilování koruny vůči euru působilo protiinflačně, naopak oslabení měny vůči dolaru vytvářelo proinflační faktor skrze zdražení některých dovozů, např. ropy a elektroniky.

Graf č. 3: Spotřebitelské ceny a ceny výrobců

růst průměrné hladiny cen za posledních 12 měsíců k průměru předchozích 12 měsíců v %

Pramen: ČSÚ

K meziročnímu růstu cen v prosinci 2022 nejvíce přispěl oddíl potraviny a nealkoholické nápoje (4,5 p. b.) napříč téměř všemi produkty a oddíl bydlení (4,5 p. b.), a to především vlivem růstu cen zemního plynu (o 140,2 %), tepla a teplé vody (o 28,8 %) i nákladů vlastnického bydlení (o 10,9 %). Ceny elektřiny vlivem úsporného energetického tarifu a odpuštění poplatku za podporované zdroje energie v prosinci vykázaly meziroční pokles o 21,2 %.

Tabulka č. 5: Index spotřebitelských cen

stálé váhy roku 2020

Oddíl	váha v koši %	prosinec 2021		prosinec 2022		
		mzr. růst	příspěvek k růstu	mzr. růst	příspěvek k růstu	
		%	p. b.	%	p. b.	
Ú h r n	1000,0	6,6	6,6	15,8	15,8	
1	Potraviny a nealkoholické nápoje	178,1	4,1	0,7	25,5	4,5
2	Alkoholické nápoje, tabák	86,9	6,7	0,7	5,8	0,5
3	Odívání a obuv	38,9	15,0	0,6	17,9	0,7
4	Bydlení, voda, energie, paliva	267,4	4,8	1,2	17,0	4,5
5	Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy	58,3	7,1	0,4	12,6	0,7
6	Zdraví	26,5	4,5	0,1	9,9	0,3
7	Doprava	103,7	14,1	1,6	9,2	1,0
8	Pošty a telekomunikace	32,6	-0,2	0,0	2,2	0,1
9	Rekreace a kultura	81,5	5,9	0,5	13,4	1,1
10	Vzdělávání	5,6	1,4	0,0	7,5	0,1
11	Stravování a ubytování	57,9	7,6	0,5	25,5	1,5
12	Ostatní zboží a služby	62,5	5,2	0,3	12,5	0,8

Pramen: ČSÚ

Průměrná míra inflace měřená na bázi harmonizovaného indexu spotřebitelských cen v ČR v roce 2022 činila 14,8 %. Mezi 27 zeměmi EU šlo o pátou nejvyšší hodnotu. Harmonizovaný index spotřebitelských cen mj. neobsahuje náklady vlastnického bydlení.

4 Trh práce

Na trhu práce v roce 2022 přetrvávala situace citelného nedostatku pracovních sil. Pokles ekonomické aktivity ve 2. polovině roku vedl pouze k drobnému zmírnění nerovnováhy mezi nabídkou a poptávkou na pracovním trhu. Čtvrtletní sezónně očištěná míra nezaměstnanosti se postupně snižovala. V návaznosti na výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2021 byly ve Výběrovém šetření pracovních sil uplatněny nové demografické váhy, což vedlo k podstatnému snížení počtu zaměstnaných, nezaměstnaných i neaktivních osob. Na relativní

ukazatele (např. míru nezaměstnanosti nebo ekonomické aktivity) tato změna neměla vliv. Při přepočtu na shodnou strukturu populace se zaměstnanost za celý rok 2022 zvýšila o 1,7 %.

Tabulka č. 6: Základní ukazatele trhu práce podle VŠPS

		2020	2021	2022					
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q	
Zaměstnanost	mzr. %	-1,3	-0,4	-0,8	-0,5	-0,2	-1,3	-1,2	
Zaměstnanci	mzr. %	-1,4	0,7	-0,9	-0,1	-0,4	-1,5	-1,5	
Míra zaměstnanosti	(15-64 let)	%	74,4	74,4	75,5	75,0	75,2	75,8	75,8
Míra nezaměstnanosti	(15-64 let)	%	2,6	2,8	2,3	2,5	2,4	2,3	2,2
Míra ekonomické aktivity	(15-64 let)	%	76,4	76,6	77,3	77,0	77,1	77,6	77,5

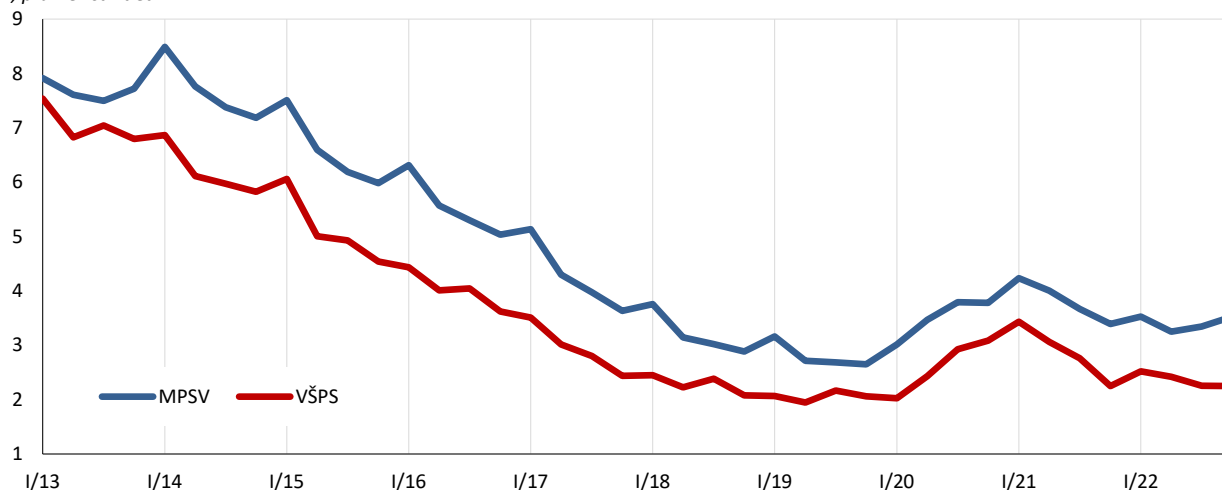
Pramen: ČSÚ

Míra participace (15–64 let) v roce 2022 vzrostla o 0,7 p. b. na 77,3 %. Kromě postupného zvyšování statutárního věku odchodu do starobního důchodu se pozitivně promítl i rostoucí podíl věkových skupin s přirozeně vysokou mírou participace.

Negativní dopady hospodářského poklesu na míru nezaměstnanosti tlumil vysoký počet volných pracovních míst a zaměstnaných cizinců. Dlouhodobě nejpočetnější skupinou cizinců jsou pracovníci z Ukrajiny a Slovenska, přičemž počet ukrajinských zaměstnanců se v závěru roku zvýšil až na 270 tisíc. Nedostatek zaměstnanců je dlouhodobě hlavní bariérou růstu produkce ve stavebnictví, významný je ale i v dalších odvětvích.

Graf č. 4: Míra nezaměstnanosti VŠPS a podíl nezaměstnaných na populaci 15–64 let MPSV

v %, průměr čtvrtletí

Pramen: ČSÚ, MPSV

Díky ekonomickému oživení v první polovině minulého roku spojenému s obnovenou poptávkou po práci se podíl nezaměstnaných osob v roce 2022 snížil v průměru o 0,4 p. b. na 3,4 %. Struktura uchazečů o zaměstnání je z hlediska dosaženého vzdělání dlouhodobě neměnná a koresponduje s nabízenými pracovními pozicemi. Téměř dvě třetiny uchazečů disponují pouze základním vzděláním nebo nižším středním vzděláním bez maturity, přibližně tři čtvrtiny volných pracovních míst pak neobsahují požadavky na vyšší než základní vzdělání. Významný nesoulad mezi poptávkou a nabídkou ale existuje v členění podle profesí.

Růst průměrné nominální mzdy v roce 2022 zrychlil na 6,5 %. V důsledku enormního nárůstu spotřebitelských cen se průměrná reálná mzda snížila o 7,5 % a zaznamenala tak historicky nejhlubší propad. Silnější dynamika výdělků v hůře placených odvětvích a zvýšení minimální a zaručené mzdy se promítly do růstu mediánové mzdy o 6,9 %. Průměrný plat se za celý rok nominálně snížil pouze ve zdravotní a sociální péči (o 4,3 %), kde ale v roce 2021 došlo k vyplacení mimořádných odměn v souvislosti s epidemií. Naopak nejvíce vzrostl průměrný výdělek v peněžnictví a pojišťovnictví (o 10,7 %).

Tabulka č. 7: Průměrná, mediánová a minimální mzda

		2020	2021	2022				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
Průměrná mzda nominální	mzr. %	4,6	4,8	6,5	7,3	4,4	6,2	7,9
Průměrná mzda reálná	mzr. %	1,4	1,0	-7,5	-3,6	-9,8	-9,7	-6,7
Mediánová mzda	mzr. %	5,5	4,3	6,9	6,7	5,3	6,6	9,0
Minimální mzda	mzr. %	9,4	4,1	6,6	6,6	6,6	6,6	6,6

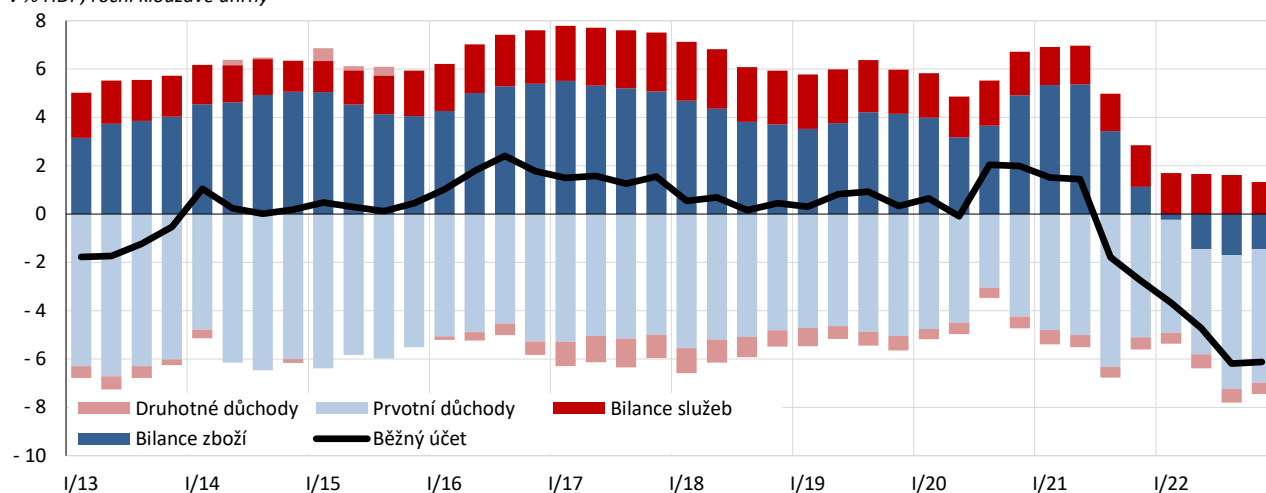
Pramen: ČSÚ

5 Vztahy k zahraničí

Běžný účet skončil v roce 2022 v deficitu ve výši 6,1 % HDP. Na meziročním zhoršení o 3,4 % HDP se s výjimkou druhotných důchodů podílely všechny položky – nejvýrazněji pak bilance zboží, která se oproti roku 2021 zhoršila o 2,6 % HDP. Bilance služeb a prvotních důchodů se na vyšším schodku běžného účtu podílely shodně s 0,4 % HDP. Bilance druhotných důchodů se v poměrovém vyjádření nezměnila.

Graf č. 5: Běžný účet platební bilance

v % HDP, roční klouzavé úhrny

Pramen: ČNB, ČSÚ, propočít MF

Bilance zahraničního obchodu se zbožím se meziročně zhoršila o 168 mld. Kč a vykázala deficit 99 mld. Kč. Citelné zhoršení salda odráží výhradně silnou dynamiku dovozů ovlivněnou vysokými cenami energetických komodit a vyšší objem dovoženého množství zemního plynu (plnění zásobníků). Negativně se na vývoji obchodní bilance rovněž podepsaly silnější dovozy statků určených pro mezispotřebu (polotovary, chemikálie, suroviny) dané akumulací zásob z obezřetnostních důvodů a vysokými dovozními cenami. Naopak oživení výroby a vývozu motorových vozidel celkovou nepříznivou obchodní bilanci korigovalo.

Aktivum bilance služeb se meziročně snížilo o 15 mld. Kč na 90 mld. Kč vlivem vyšších nákladů v sektoru dopravy a nárůstem dovozů v oblasti poradenských služeb. V opačném gardu působil růst příjmů v oblasti cestovního ruchu a telekomunikačních služeb.

Bilance prvotních důchodů, která je vedle obchodní bilance rozhodující pro výsledné saldo běžného účtu, se zhoršila zvýšením deficitu o 63 mld. Kč na 301 mld. Kč. Vyšší byl odliv investičních výnosů z přímých investic v ČR (v podobě dividend) daný vyšší ziskovostí firem v zahraničním vlastnictví, zejména v sektoru finančních institucí. K vyššímu schodku přispěla i rekordní suma vyplacených dividend ve 3. čtvrtletí 2022, což mohlo částečně souviset s vyplácením podílů na zisku domácího bankovního sektoru z let 2019–2020, které bylo během pandemie covidu-19 na základě doporučení ČNB omezeno.

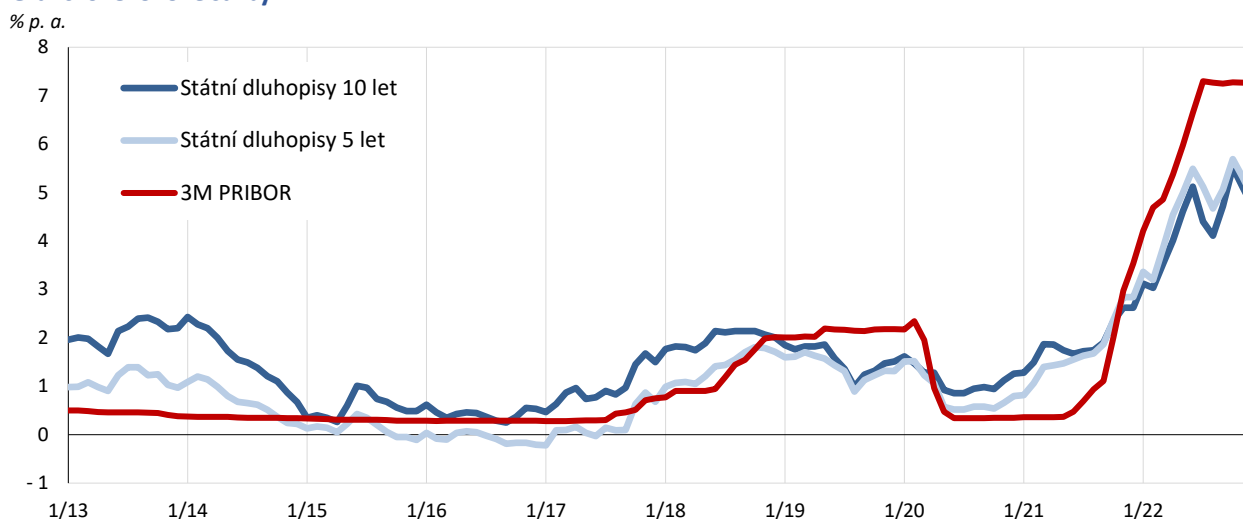
Deficit bilance druhotných důchodů se meziročně nepatrně zhoršil o 1 mld. Kč na 31 mld. Kč vlivem poklesu čistých příjmů z rozpočtu Evropské unie, zahrnující zejména neinvestiční dotace ze strukturálních a investičních fondů Evropské unie.

6 Měnový vývoj a finanční trh

Během první poloviny roku 2022 byla dvoutýdenní repo sazba ČNB zvýšena celkem o 2,25 p. b. až na 7 %. Zpřísněním měnové politiky reagovala centrální banka na mimořádně silné vnější nákladové faktory a přetrvávající domácí inflační tlaky. Nárůst měnověpolitických sazeb reflektovala tříměsíční mezibankovní sazba PRIBOR, která v prosinci 2022 dosáhla průměrných 7,3 %. Výnosy státních dluhopisů se splatnostmi 2, 5 a 10 let se v prosinci 2022 meziročně zvýšily na 5,2 %, 4,9 % a 4,7 %. Výnosová křivka tak byla po celý rok 2022 inverzní.

Výrazný růst úvěrů domácnostem na bydlení a cizoměnových úvěrů nefinančním podnikům přispěl k značné dynamice celkových úvěrů v první polovině 2022. To bylo zřejmě dáno snahou domácností získat úvěry před jejich dalším zdražením, u úvěrů nefinančním podnikům hrálo nejspíše rozhodující roli kladné úrokové rozpětí vůči eurozóně. Od druhé poloviny roku začala poptávka po úvěrech v souvislosti s citelným nárůstem úrokových sazeb a klesající kupní silou postupně slábnout. Meziroční tempo celkových úvěrů dle Statistiky měnového vývoje tak v roce 2022 dosáhlo 7,5 %. V průběhu roku 2022 celkové vklady zpomalovaly v důsledku rostoucích životních nákladů, které přiměly většinu českých domácností čerpat své úspory. Celkové vklady dle Statistiky měnového vývoje v roce 2022 vzrostly o 4,9 %.

Graf č. 6: Úrokové sazby

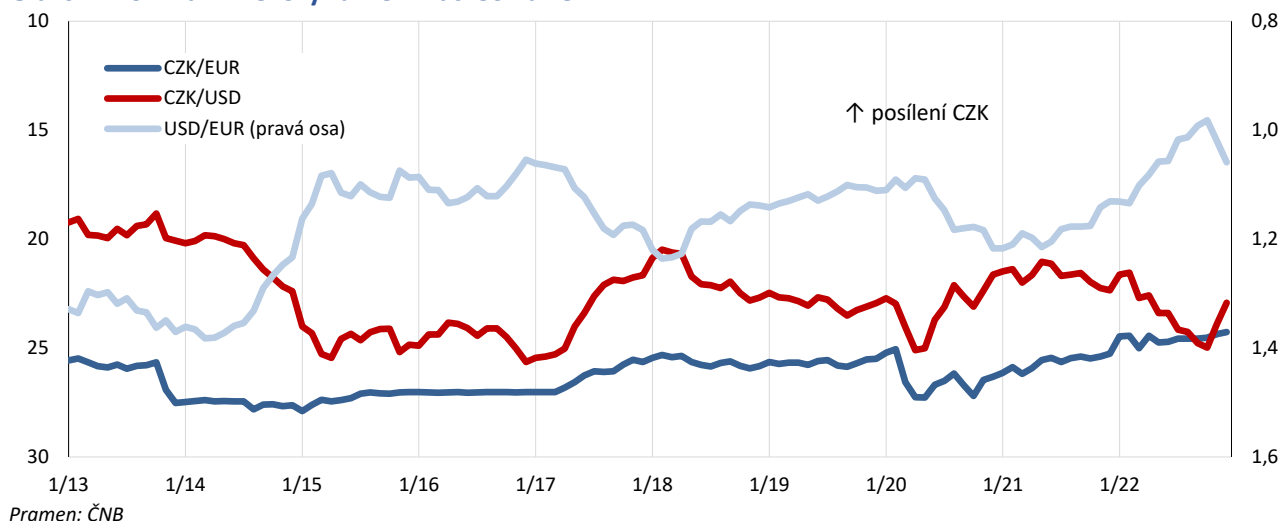

Pramen: ČNB

Koruna vůči euru po volatilním začátku roku relativně stabilně posilovala poté, co došlo k určitému snížení geopolitických rizik v souvislosti s ruskou invazí na Ukrajinu. Koruna za celý rok 2022 v průměru meziročně posílila o 4,4 % na 24,6 CZK/EUR.

V důsledku nárůstu rizik na evropském kontinentu došlo v 1. pololetí 2022 k oslabení eura i koruny vůči americkému dolaru. V závěru roku však došlo k obratu, k čemuž přispělo především zmírnění obav ohledně evropských zásob plynu na topnou sezónu 2022/2023. V roce 2022 koruna vůči dolaru oslabila v průměru o 7,2 % na 23,4 CZK/USD.

Graf č. 7: Nominální měnový kurz CZK vůči USD a EUR

7 Srovnání makroekonomického rámce schváleného státního rozpočtu na rok 2022 a jeho změn se současnými daty

Srovnání klíčových ukazatelů přináší níže uvedená tabulka.

Tabulka č. 8: Makroekonomický rámec státního rozpočtu pro rok 2022 vs. současný stav

		Skutečnost (duben 2023)		Makroekonomický rámec SR 2022 (srpen 2021)		Diference v p. b.		Makroekonomický rámec SR 2022 (leden 2022)		Diference v p.b.	
		2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022	2021	2022
Hrubý domácí produkt	<i>růst v %, stálé ceny</i>	3,6	2,5	3,2	4,2	0,4	-1,7	2,9	3,1	0,7	-0,6
Hrubý domácí produkt	<i>růst v %, běžné ceny</i>	7,0	11,2	6,2	6,3	0,8	4,9	7,2	8,4	-0,2	2,8
Průměrná míra inflace	%	3,8	15,1	3,2	3,5	0,6	11,6	3,8	8,5	-	6,6
Zaměstnanost (VŠPS)	<i>růst v %</i>	-0,4	-0,8	-1,0	0,4	0,6	-1,2	-0,4	1,1	-	-1,9
Míra nezaměstnanosti (VŠPS)	<i>průměr v %</i>	2,9	2,4	3,0	2,7	-0,1	-0,3	2,8	2,3	-	0,1
Objem mezd a platů	<i>růst v %, běžné ceny</i>	5,9	9,1	2,9	3,9	3,0	5,2	5,7	5,4	0,2	3,7
Poměr BÚ na HDP	<i>% HDP</i>	-2,8	-6,1	1,1	0,5	-3,9	-6,6	-1,0	-1,3	-1,8	-4,8

Prámen: ČSÚ, ČNB, propočet MF

Při hodnocení uvedených odchylek je nutné reflektovat skutečnost, že data z národních účtů jsou průběžně upravována ať již v rovině běžných či pravidelných revizí v důsledku zpřesněných informačních zdrojů, tak z důvodu mimořádných revizí, které plynou ze změn v metodice národních účtů. To se neprojevuje pouze na původních datech národních účtů, ale také v poměrových ukazatelích, které některá data z národních účtů používají. Z pohledu výše uvedené tabulky se jedná o poměr salda běžného účtu k HDP.

Makroekonomická predikce je proces závislý na datové základně, která je v daném okamžiku k dispozici. Z daných faktů potom vychází, že ex post uvedené odchylky nelze exaktně rozložit na část, která plyne ze samotné revize datové základny a část, která by byla dána chybou v predikci jako takové. Ex post tedy není možné spekulovat o tom, jaká by byla predikce v konkrétním minulém období, pokud by v tomto období byla známa v současnosti platná datová základna.

Skutečný růst reálného HDP skončil v roce 2022 vlivem razantního nárůstu životních nákladů (zejména cen energií) značně pod hodnotou, se kterou počítal Makroekonomický rámec státního rozpočtu ze srpna 2021. Díky výrazně vyššímu než predikovanému růstu cenové hladiny ale bylo tempo nominálního HDP naopak silnější. K podstatným změnám došlo ve struktuře reálného HDP. Oproti predikci, jež počítala s růstem všech výdajových složek, byl vykázan záporný příspěvek u výdajů na konečnou spotřebu domácností, které

negativně ovlivnil pokles reálného disponibilního důchodu. Ekonomickou aktivitu naopak podporovala silnější investiční aktivita a kladný příspěvek změny stavu zásob. Spotřeba sektoru vládních institucí a příspěvek čistého vývozu k HDP pak byly téměř v souladu s predikcí.

Vysoká inflace a růst životních nákladů se odrazily také ve mzdovém vývoji, který výrazně předčil očekávání. Míra nezaměstnanosti poklesla navzdory rostoucím nákladům a nižšímu růstu ekonomické aktivity doma i v zahraničí, a nadále tak patřila k nejnižším mezi zeměmi OECD. Spotřebitelská inflace byla především kvůli cenám energií a potravin ve skutečnosti výrazně silnější.

V únoru 2022 byl v reakci na zvyšování zadlužování veřejných financí novelizován zákon o státním rozpočtu na rok 2022 včetně makroekonomického rámce. V lednové predikci Ministerstva financí se růst reálného HDP v roce 2022 přiblížil skutečné hodnotě, stále však byla očekávání tuzemské aktivity vyšší. Oproti lednové predikci skončila spotřeba domácností hůře, nižší kladný příspěvek byl zaznamenán u zahraničního obchodu. Naopak spotřeba vlády, investiční aktivita a změna stavu zásob předčily očekávání. Spotřebitelská inflace opět výrazně převýšila očekávání především vlivem cen energií a potravin. Lepším výsledkem, díky silnějšímu nárůstu cenové hladiny, skončil nominální HDP. Míra nezaměstnanosti se vyvíjela téměř ve shodě s predikcí. Mzdový vývoj vlivem silících inflačních tlaků předčil odhady, běžný účet platební bilance naopak skončil ve výrazném deficitu.

II. Hospodaření sektoru vládních institucí v roce 2022

Podle údajů ČSÚ skončilo hospodaření sektoru vládních institucí v roce 2022 deficitem 3,6 % HDP, ve strukturálním vyjádření pak schodkem 2,8 % HDP. Deficitní hospodaření bylo na jedné straně důsledkem trvalého snížení daňové zátěže z období během epidemie covidu-19, na druhé straně odráželo hospodářské a finanční důsledky ruské agrese vůči Ukrajině a s ní související humanitární pomoc a podporu domácnostem i firmám zasažených enormním růstem cen. Ačkoliv jde loňský schodek především na vrub státního rozpočtu, v mírném deficitu skončilo také hospodaření fondů sociálního zabezpečení (zdravotních pojišťoven). Naopak místní vládní instituce vykázaly přebytek 0,8 % HDP.

Daňové příjmy včetně příspěvků na sociální zabezpečení vzrostly o 7,9 %. Výnos daně z příjmů fyzických osob byl meziročně o 6,4 % vyšší, jelikož proti růstu objemu mezd a platů v ekonomice působilo zvýšení základní slevy na poplatníka s dopadem 12,3 mld. Kč. Od výdělků se odvíjely také příspěvky na sociální zabezpečení s růstem 7,0 %, v němž se promítlo i zvýšení příjmů z pojistného na veřejné zdravotní pojištění za státní pojištěnce z řad ukrajinských uprchlíků. Dynamiku zdanění a odvodů ze závislé činnosti snižovaly mimořádné odměny pracovníkům ve zdravotnictví, sociálních službách a ozbrojených složkách vyplacené v roce 2021. Tempo daně z příjmů právnických osob (9,8 %) bylo tlumeno koncem účinnosti změny metody tvorby a daňové uznatelnosti technických rezerv pojišťoven, prodloužením platnosti mimořádných odpisů či osvobozením výnosů ze státních dluhopisů od daně s celkovým dopadem 7,4 mld. Kč. Opačný účinek mělo odeznění negativního dopadu zvýšení hranice vstupní ceny pro odepisování hmotného majetku ve výši 1,6 mld. Kč.

Meziročně vyšší výnos daně z přidané hodnoty o 15,8 % byl determinován silnou nominální spotřebou domácností v důsledku vysokých cen. U spotřebních daní v pojetí národní legislativy došlo k meziročnímu poklesu výnosu o 1,8 %. Dynamiku tlumilo snížení spotřební daně na benzín a naftu ve výši 6,7 mld. Kč. Naproti tomu pozitivně působilo zvýšení daně na tabákové výrobky o 2,5 mld. Kč a sazeb odvodu za elektřinu ze slunečního záření s dopadem 3 mld. Kč. V reakci na zdražení pohonných hmot došlo k výraznému snížení sazeb silniční daně, což bylo spojeno s výpadkem příjmů v rámci ostatních daní z výroby ve výši 4,2 mld. Kč. Odpuštění poplatku za obnovitelné zdroje energie u domácností a firem představovalo částku 4,6 mld. Kč.

Dynamika výdajů na konečnou spotřebu vládních institucí meziročně zpomalila na 4,8 % a na rozdíl od předchozích několika let byla tažena především mezispotřebou. V jejím 10,6% růstu se promítla vysoká inflace, projekty spolufinancované z prostředků EU, stejně jako migrační vlna z Ukrajiny. Zvýšená základna z titulu výplat mimořádných odměn v roce 2021 a střídáma valorizace loňských platových tarifů stály za navýšením náhrad zaměstnancům v sektoru vládních institucí o 2,0 %. Růst naturálních sociálních transferů o 5,3 % odrážel kromě výdajů na sociální služby a do zdravotnictví i vyšší příspěvky na bydlení.

Peněžité sociální dávky byly poznamenány především opakovanými valorizacemi dávek důchodového pojištění z titulu vysoké míry inflace. Kromě toho se systém sociálních dávek rozšířil o jednorázový příspěvek 5 000 Kč na dítě do 18 let ve výši 6,7 mld. Kč či humanitární dávku pro ukrajinské uprchlíky v celkovém objemu 8,7 mld. Kč. V důsledku ekonomického vývoje a přijatých diskrečních opatření vzrostly sociální dávky o 9,0 %.

Silná investiční aktivita místních vládních institucí táhla 9,5% růst veřejných investic do fixních aktiv. Z hlediska zdrojů financování přispělo zapojení prostředků Nástroje pro oživení a odolnost, zejména u investic v oblasti dopravy a životního prostředí.

Ukončení protiepidemických opatření a s nimi souvisejících programů podpory vedlo k poklesu dotací o téměř 23 %. Jejich objem naopak navyšovala pomoc firmám s náklady na vysoké ceny energií ve výši 5,5 mld. Kč. Do růstu běžných transferů o 13,8 % se promítla zejména pomoc domácnostem s úhradou nákladů za energie ve formě tzv. úsporného tarifu ve výši 17,4 mld. Kč. Za meziročním poklesem kapitálových transferů o téměř 11 % stálo ukončení výplat kompenzačního bonusu, jehož pozitivní efekt byl tlumen platbami České pošty z titulu čistých nákladů univerzální služby za období 2018–2022 a bezúplatným převodem vojenské techniky Ukrajině.

Deficitní hospodaření vládních institucí a půjčka společnosti ČEZ k posílení její likviditní pozice se v roce 2022 promítly do 44,1% výše dluhu v poměru k HDP. Za relativně nízkým nárůstem dluhové kvóty o 2,1 p. b. stojí

růst nominálního HDP o 11,2 %. Vyšší zadlužení a vývoj úrokových sazeb měly za následek podstatné zvýšení úrokových nákladů v loňském roce, které tak dosáhly 1,2 % HDP.

Tabulka č. 9: Hlavní fiskální ukazatele

		2018	2019	2020	2021	2022
Celkové příjmy sektoru vládních institucí	<i>mld. Kč</i>	2 244,8	2 394,3	2 366,6	2 530,4	2 782,7
	<i>% HDP</i>	41,5	41,3	41,5	41,4	41,0
Celkové výdaje sektoru vládních institucí	<i>mld. Kč</i>	2 196,5	2 377,6	2 695,8	2 841,0	3 030,2
	<i>% HDP</i>	40,6	41,1	47,2	46,5	44,6
Saldo sektoru vládních institucí	<i>mld. Kč</i>	48,3	16,7	-329,2	-310,6	-247,5
	<i>% HDP</i>	0,9	0,3	-5,8	-5,1	-3,6
Dluh sektoru vládních institucí	<i>mld. Kč</i>	1 734,6	1 740,3	2 149,8	2 566,7	2 997,1
	<i>% HDP</i>	32,1	30,0	37,7	42,0	44,1

Zdroj: ČSÚ.